

NAGY LEVENTE¹ – PAPANÉK GÁBOR²:

A felsőoktatás és a termelőszféra kapcsolata Észak-Magyarországon

Bevezetés

Jelen esettanulmány feladata, hogy a kutatás keretében megvalósított széleskörű kérdőíves vizsgálatok kiegészítéseként az ezekben összegyűjtötteknél mélyebb (részletesebb, de nehezebben általánosítható) tájékoztatást nyújtson a következő kérdésekről:

- milyen igényeket támaszt az észak-magyarországi üzleti szféra a felsőoktatási intézményekből kibocsátott pályakezdők iránt,
- a (friss) diplomások felkészültsége mennyiben felel meg a munkaadók igényeinek, és
- milyen együttműködés alakult ki a munkaerő-piac egyensúlyának megteremtése érdekében a két említett szféra közt.

A jelzett feladat teljesítése érdekében az esettanulmányban főként azokat az értesüléseket foglaljuk össze és értékeljük, amelyeket a kutatásban résztvevők a régió egyes nagy vállalatainak vezetőivel 2007 tavaszán készített mélyinterjúk során kaptak.³ Az interjúkat egy élelmiszer- és három gépipari, egy kereskedelmi és egy pénzügyi cég, valamint egy kereskedelmi és iparkamara vezetői adták. Közülük kettő – létszáma alapján – nagy, kettő közepes cég, a többi három kis intézmény. Többségük Heves megyei, egy borsodi. Több mint 1500 főt alkalmaznak, a foglalkoztatottak közül több mint 350-nek van diplomája.⁴

Az interjúadóktól kért információk – a szervezet általános jellemzőire vonatkozó rövid tájékoztatást követően – az intézmény munkaerő-piacának

---

¹ Nagy Levente c. főiskolai tanár, Eszterházy Károly Főiskola, Gazdaságtudományi Intézet.

² Papanék Gábor DSc., egyetemi tanár, Eszterházy Károly Főiskola, Gazdaságtudományi Intézet.

³ Az adott feladatra a tárgykörben irányadónak tekinthető Babbie, E.: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata (Balassi Kiadó, 1998) c. munka is az interjúk készítését javasolja.

⁴ Az interjú-módszer szokásos gyakorlatának megfelelően a válaszok megbízhatósága érdekében anonimitást ígértünk a megkérdezetteknek, így ezek pontos listájának a megadására nincs módunk.

adottságaira és a diplomások iránt a következő egy-két évben várható keresletére, az alkalmazásban álló diplomások felkészültségének megítélésére, valamint az intézménynek a felsőoktatással kialakított közvetlen kapcsolataira, illetve a területi (munkaügyi) tervezésben vállalt szerepére vonatkoztak.

Mivel az elmondottakból következően a „minta” nem reprezentatív, az összegyűjtött információk értékelése során, az általános tendenciák sajátos jellemzőinek kiemelése, s a részletek bemutatása mellett ellenőriztük, hogy az ily módon felvázolható kép miként illeszkedik azokhoz az ismeretekhez, amelyek egyéb forrásokból szerezhetők, illetve amelyeket a kutatás egyéb vizsgálataiban során nyertünk. Kontrollként áttekintettük a szakirodalom megállapításait, az Eszterházy Károly Főiskola tárgyra vonatkozó felméréseit, a Karrieriroda tapasztalatait. Megkérdeztük oktatási, munkaügyi, területfejlesztési intézmények néhány vezetőjét. Nagyobb számú rövid telefonos interjú is készítettünk. Majd a mindezen forrásokból származó információk valamint a mélyinterjú-tapasztalatok egybevetésével arra következtettünk, hogy a vállalati interjú-eredmények, illetve tájékoztatásaik összegzése valóban megbízhatóak, nem adnak egyoldalú képet se a diplomás pályakezdőknek az üzleti világban betöltött szerepéről, se a pályakezdők szakmai felkészültségéről és készségeiről.

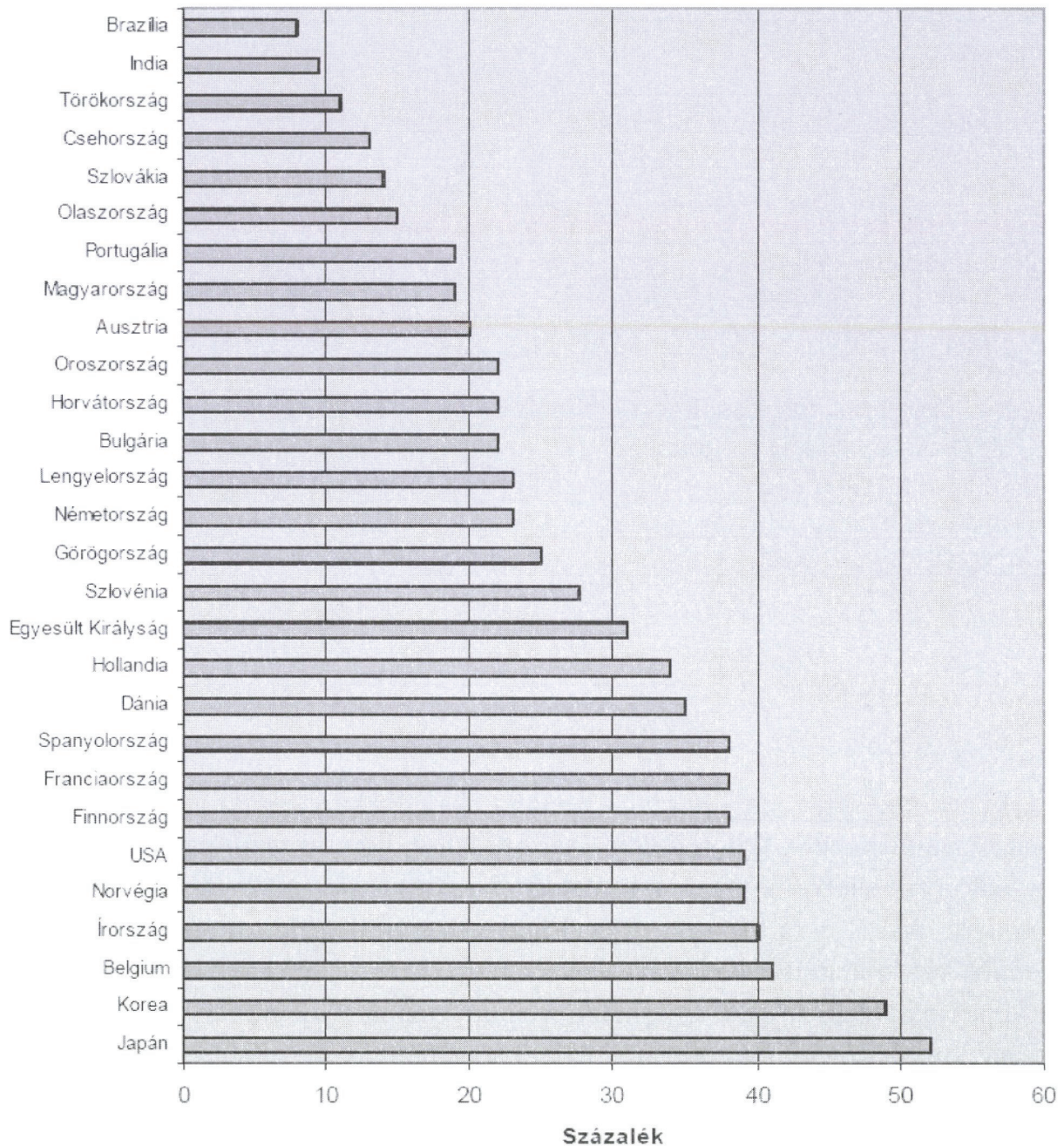
Az észak-magyarországi diplomás munkaerő kereslet

Az Unió statisztikái is egyértelműen igazolják, hogy Észak-Magyarországon az aktivitási és a foglalkoztatási ráta nemzetközi összehasonlításban egyaránt kicsi, s a 24-64 éves lakosok körében alacsony a diplomával rendelkezők aránya is. A 25-34 éves diplomásoknak az ellenkező állítások ellenére is szerény arányai a felsőfokú képzettségűek arányának gyors növekedését sem valószínűsítik (1. ábra).

A diplomásoknak a munkaképes népességben belüli alacsony arányait az OECD is élesen bírálja. Megállapították, hogy a felsőfokú végzettségűeknek a 25-64 éves népességben belüli aránya Magyarországon 17%, az OECD átlag viszont 26 %, s a jelenlegi tendenciák se ígérnek felzárkózást, hiszen a diplomások hazai rétege lassabban nő, mint az Unió legtöbb más országában. Súlyosbítja a gondot, hogy nálunk kevesebben szereznek természettudományos diplomát, mint bármely más OECD országban. A probléma gazdasági következményeit a diplomások esetenkénti hiánya, és ennél is inkább a képzettséggel nem rendelkezők igen magas munkanélküliségi arányai, valamint az utóbbi réteg aránytalanul alacsony bérszínvonala is jelzi (OECD [2007]). De kiegészíti mindezt az is, hogy a

felsőoktatási jelentkezéseknek a tandíj bevezetése miatti csökkenése is a kívánatos változásokkal ellentétes irányú trend.

1. ábra: Diplomások hányada a 25-34 éves népességben, 2004

Forrás: IMD (Institute for Management Development): World Competitiveness Yearbook. Lausanne. 2007

A vázoltak ellenére a kutatói előrejelzések a következő évekre se az aktivitási ráta, se a foglalkoztatás (1. táblázat), se a diplomások aránya terén nem

ígérnek nagyobb javulást. A jelzett, viszonylag borús helyzetképet a jelen kutatás keretében készült vállalati felmérés is megerősíti (Hollóné [2008]).

1. táblázat: A foglalkoztatottak számának megoszlása (ország=100), valamint növekedése Észak-Magyarországon

Megnevezés	2005	2010	2015/ 2005
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás	0.4	0.3	83.6
Bányászat, villamos energia-, gáz-, gőz-, vízellátás	0.3	0.3	103.0
Feldolgozóipar	2,5	2,3	86.5
Építőipar	0.6	0.7	118.7
Kereskedelem, javítás	1,3	1,3	101.0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	0.3	0.3	105.8
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	0.6	0.6	103.5
Pénzügyi tevékenység	0.2	0.2	108.1
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	0.8	1.0	150.0
Közigazgatás, védelem: kötelező társadalombiztosítás	0.9	0.9	99.8
Oktatás	0.6	0.6	102.0
Egészségügyi, szociális ellátás	0.8	0.8	113.4
Egyéb közösségi, személyi szolg. háztartások tevék.	0.6	0.6	112.2
Észak-Magyarország összesen	10.0	9.9	103.9

Forrás: Adler, 2006

Interjúink során ugyancsak a fentiekkel egybehangzó információkat kaptunk. Az interjú-adók többsége arról tájékoztatott, hogy **intézményénél viszonylag sok (bár helyenként a szükségesnél néhány fővel kevesebb) diplomás dolgozik** ugyan, de a **következő években valószínűleg nem keletkezik (jelentősebb) többlet munkaerő-kereslet** – még a hiányszakmában sem. A munkaerő-piac általában stagnál, és kínálat-orientált marad. A legtöbb pályán várhatóan magasak lesznek a munkavállalókkal kapcsolatos követelmények, ennek ellenére alacsonyan mozognak majd a bérajánlatok, s nem csökken érdemben a kemény munkakörülményeket nyújtó munkahelyek száma sem.

Amint ezt egy, a térség foglalkoztatása terén illetékes szakértőnk kiemelte, a változt gondot az is súlyosbítja, hogy a magyar munkavállalók **vállalkozási hajlandósága** még az elhelyezkedési nehézségekkel küzdők körében is alacsony. A

felsőoktatási hallgatóknak és a diplomával rendelkezőknek is csak igen csekély hányada törekszik vállalkozásra, önfoglalkoztatásra.

A személyes megkérdezésen alapuló információ-gyűjtésünk – a részletek megismerésére is módot nyújtó módszer következtében – a vázolt kedvezőtlen fejlődési pálya néhány fontos okát is fel tudta tárni.

- Egyes, a fővároshoz „közeli” településeken a munkaadóknak (különösen a keresettebb gépipari, pénzügyi stb. szakmákban és a magasabb színvonalú munkát végző dolgozók körében) a főváros munkaerő-elszívó hatásával is számolniuk kell.
- A gyenge hazai vállalkozási kedvnek is változatos okai vannak. Az elmúlt évtizedek felszámolták a korábbi hagyományokat. E mellett a gyakorlat igényeit kielégítő menedzserképzés szinte nincs is. Ugyancsak hiányzanak az új vállalkozásokat vonzó piaci lehetőségek, az inkubációs és tanácsadó intézmények, a kezdő vállalkozások finanszírozását segítő üzleti angyalok stb.
- Több megkérdezett utalt azonban arra is, hogy Észak-magyarországon a munkaerő-bázis fő gondja a szakképzetlenségnek a munkaképes korú lakosságon belüli nagy aránya. E munkaerő-kínálatra azonban korszerű gazdaságban nincs, Észak-Magyarországon sincs, s nem is lesz kereslet. Ezért kifejezetten tragikus, hogy a jelzett rétegbe tartozók száma az elmúlt évtizedek során alig mérséklődött, s a jelenlegi tendenciák a jövőre sem ígérik csökkenést.⁵
- Mind az élelmiszer-, mind a gépiparban, mind a kereskedelemben stb. általános volt továbbá a szakmunkás-hiány jelzése és a szakmunkás-képzés közelmúltbeli visszaszorításának bírálata. Egyesek a nyelvtudással rendelkező ügyintézőket is hiányolták. A vállalati felvetésekkel a megkérdezett Kereskedelmi és Iparkamara vezetője is egyetértett. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a Kamara erőfeszítései nélkül a helyzet még rosszabb lenne, s a perspektívákat is sötéten látja (mivel a szervezet

---

⁵ A kedvezőtlen tendenciáért az OECD ún. PISA (Programme for International Students Assessment) jelentése az alapfokú oktatást állítja a vádlottak padjára. Kiemeli ugyanis, hogy általános iskoláink alig (nemzetközi összehasonlításban ritkán és szerény mértékben) képesek kompenzálni a kedvezőtlen társadalmi környezetből érkező tanulók hátrányait. Lásd: *OECD: Learning for Tomorrow's World: First results from PISA 2003*. OECD, Paris. 2004. www.pisa.oecd.com

a szakmunkásképzés terén már eddig is erején felüli terheket vállalt fel).⁶

- Bár az interjúadók közül csak egyes gépipari, pénzügyi stb. vezetők jeleztek komolyabb feszültségeket a diplomások munkaerő-piacán, a tárgykörben a többség nem volt teljesen elégedett. Egyesek az oktatás szakma-struktúráját, mások inkább a minőségét bírálták.

A felsőfokú képzés szakmastruktúrája terén a kutatásunk részeként megvalósult hallgatói felmérés is feltárt gondokat. Bár úgy találta, hogy a legtöbb pályakezdő nagy nehézségek nélkül el tud helyezkedni, sőt, a nyelveket tudó, illetve az üzleti világ gyakorlatát is ismerő friss diplomásokért a munkaadók kifejezetten versenyeznek, több (főként tanári) szakon viszont nehéz az elhelyezkedés (Kádek [2007]). Az interjúadók azonban sokkal élesebb képet adtak. Egyrészt arra világítottak rá, hogy – bár nagy szükségük lenne rá – **egyáltalán nem találnak a munkaerő-piacon nyelveket tudó, az üzleti életben tárgyalóképes diplomás szakembereket**. A felkészült vezető-jelöltek terén is szinte mindenütt hiány van, és ez a műszakiak – illetve az ágazatok közül a turizmus – területén különösen feltűnő. Az egyik gépipari megkérdezett például arról tájékoztató, hogy elsősorban a felkészült (legalább angolul jól beszélő, de inkább orosz, sőt, kínai nyelvtudással rendelkező irodavezető hiánya akadályozza, hogy kirendeltséget létesítsen Moszkvában – illetve Pekingben. Ezért a nyelvet tudó gazdálkodási és a kommunikáció szakokon végzettek mellett (nyelvtudásuk miatt) még a némi gazdálkodási érzékkel rendelkező angol tanároknak is gyakran adnak munkát – és olykor hazai mértékkel mérve igen magas bért. Másrészt több, a témát érintő informátorunk is hangsúlyozta, hogy a nyelveket nem tudó, s egyéb speciális tudással sem rendelkező közgazdászok és jogászok körében túlkínálat alakult ki, **egy tanári szakok diplomásai pedig kifejezetten munkanélküliséggel küzdenek**. A túlkínálat a nyelvtudás és vállalkozói készségek nélküli diplomások körében a reál-kereset színvonalának jelentős csökkenésével, és például a tanári pálya vonzerejének jelentős mérséklődésével is járt, illetve másutt (abban a körben, ahol erre mód nyílik, például az angolul tudók esetében) széleskörű gyakorlattá tette a tanult szakma elhagyását. A jövőben hasonló gondok valószínűsíthetők például a ma még keresettebb kommunikáció szakos pályakezdők esetén is. Mindez azonban a

---

⁶ Olykor a szabályozás orientációja se megfelelő. A szakképzési támogatásból például főleg eszközt lehet beszerezni, a gyakorlati oktatás bérkölttségei viszont nem fedezhetők.

személyes problémákon túl egyrészt jelentős mértékű felesleges oktatási ráfordításokat, másrészt komoly volumenű vállalati többletköltségeket is okoz.

A vázolt „háttér” – miként ezt a következőkben kifejtjük – jelentős hatást gyakorol a diplomás pályakezdők szakmai felkészültségére, és az erre vonatkozó tapasztalatokra is.

A munkaadók véleménye a kezdő diplomások felkészültségéről

A közelmúltban néhány kutatás – például a bolognai folyamat bevezetésével kapcsolatosan⁷ – már vizsgálta a munkaadóknak a diplomás magyar foglalkoztatottakkal kapcsolatos „minőségi” (a szaktudásukra és készségeikre vonatkozó) igényeit. Azon kutatás, amelynek céljaira jelen esettanulmány készült, részletes felmérések keretében is gyűjtött információkat a témáról. Interjú-adóink véleménye összecseng az egyéb forrásokból kapott megállapításokkal

A megkérdezettek csaknem egybehangozóan hangsúlyozták, hogy a fiatal diplomások szűken vett **elméleti** felkészültségével ritkán van gondjuk. Miként ezt az egyik gépipari megkérdezett kifejtette, természetesnek tekintik, hogy az újonnan felvett (fiatal) mérnökök a cégnél tanulják meg a szakma speciális tudnivalóit, s az ehhez szükséges alapokkal a pályakezdők rendelkeznek. Azt se hallgatták el azonban, hogy **a pályakezdők többségének gyakorlati tudása igen szerény**. S szinte mindenki példákkal is alátámasztotta általános bírálatát. Így megemlézték, hogy a műszaki végzettségű pályakezdőknek nincs kellő (gépészeti) anyagismerete, (élelmiszeripari) laboratóriumi felkészültsége, korlátozott technikai ismereteik miatt gyakran nem képesek ellátni a karbantartási feladatokat, a közgazdászok viszont nem tudnak elkészíteni egy adóbevallást, vagy ártükröt, s felkészületlenek a gépkönyvelésre, az integrált vállalatirányítási rendszer (SAP) számítógépes moduljainak alkalmazására stb.

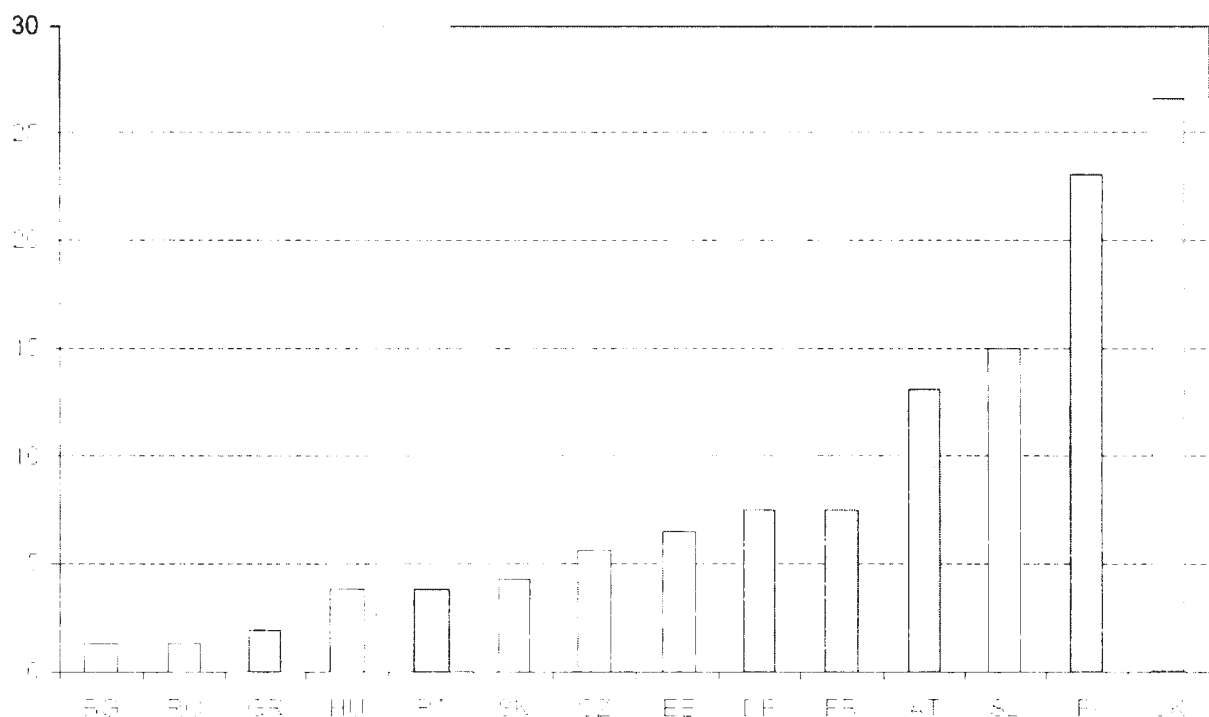
A kapott tájékoztatások szerint a vázoltaknál is több **gond van a fiatal diplomások egyes készségeivel**. A mai fiataloknak már a középiskola végére meg kellene szerezniük egy, inkább két nyelvvizsgát, de sokan még az egyetem, vagy főiskola utolsó évére se tudnak egyet se letenni. A bajt a lakosság nyelvtudására vonatkozó nemzetközi összehasonlítások is jelzik (2. ábra). E mellett a felsőfokú végzettségűek többségének nincs tárgyalási készsége, konfliktustűrő

---

⁷ Lásd például Polónyi Istvánnak „A gazdaság és a felsőoktatás kapcsolata” című cikkét (In: Kocziszky György (szerk.): A Miskolci Egyetem VI. Nemzetközi konferenciája. M.E. Miskolc-Lillafüred. 2007. I. kötet). De hasonló megállapításokat rögzített a GKleNET kft. „Innovációs trendek” című tanulmánya (szerk.: Kis Gergely és Lőrincz Vilmos. Kézirat. 2007.) a pályakezdő informatikusok felkészültségéről is.

képessége, nem rendelkezik a vevőkkel való kapcsolattartáshoz szükséges tudással (készségekkel) sem. Nem ritka az sem, hogy a diplomás pályakezdő a könnyebb végénél akarja megfogni a munkát. Mások költségérzékenysége sem kifejezett. S kiegészíti mindezt, hogy van pályakezdő, aki nem is érdeklődik a szakmai tapasztalatok iránt, szakmai ambíciók nélkül, csak az azonnal megszerzhető pénzért dolgozik.

2. ábra: Az élethosszig tanulás (a 28-64 évesek közül oktatásban résztvevők) aránya, 2006 (%)

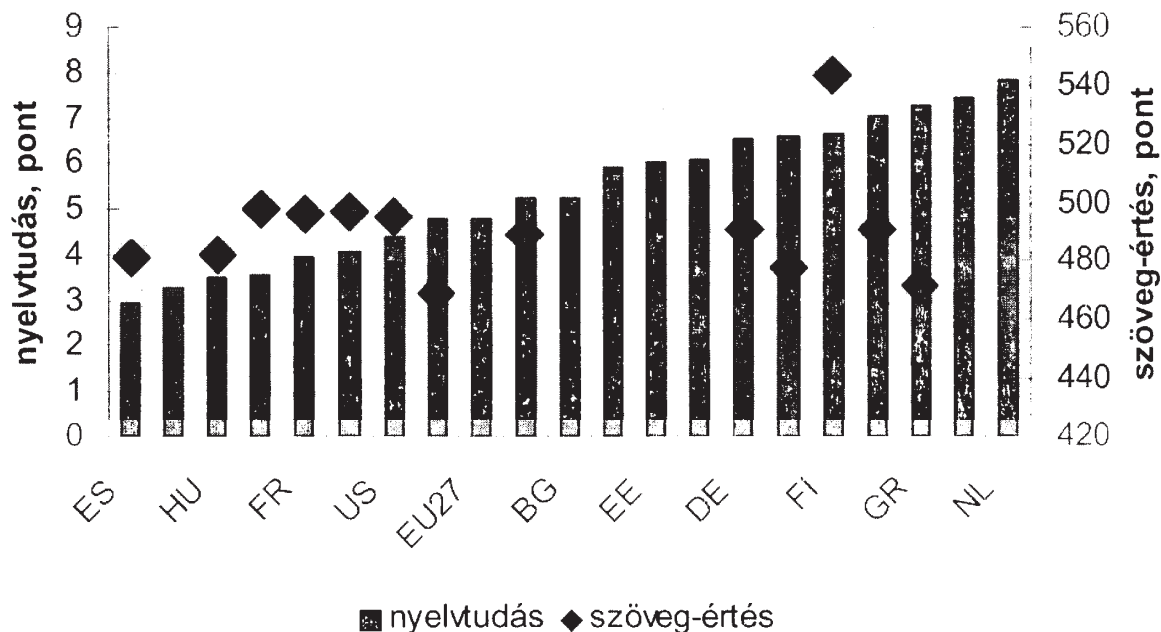
Forrás: EUROSTAT. Idézi: Viszt Erzsébet: Versenyképességi Évkönyv 2007. GKI Zrt. 2007. 159. oldal

A problémákért aligha csak a felsőoktatás hibáztatható. Néhány, az interjúk során elhangzott gond a következő:

- A követelményhiány általános a magyar társadalomban. Az oktatási intézményekben készített interjúink szerint a szülők se támasztanak komolyabb elvárásokat gyermekeik tanulmányaival szemben. Gyakran bizonyítványt, s nem tudást várnak a gyerekeiktől. Egybevág ezzel, hogy a statisztikák szerint az életen át tanulás Magyarországon a fejlett államokban szokásosnál lényegesen ritkább gyakorlat (lásd a fenti 2. ábrát). Ez is világosan jelzi a társadalom által a tudásnak tulajdonított alacsony értéket.

3. ábra: A szöveg-értés és a nyelvtudás néhány országban

Forrás: nyelvtudás: IMD 2007 - WCY Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10, szöveg-értés: OECD PISA 2005

- A gond további okai a hazai közoktatásban keresendők. Az általános és középiskola nem szigorú, mivel a tanulók minél nagyobb létszámában érdekelt, nem buktat – így még a 15 éves korosztályban is magas a funkcionális analfabéták száma (3. ábra). Nem fejleszti a tanulók kompetenciáit sem, nem készít fel a munkára – az utóbbi a bolognai folyamatra sem. A tanári karban jól látszanak a korábbi politika lebecsülésének, sőt, a kontraszelekciónak a következményei is, de az oktatással kapcsolatos mai követelmények is hibásan orientálnak. A tanári minősítés és továbbképzés ugyanis célt tévesztett, nem a tudás gazdagítására, hanem csak publikációkra és papírok, fokozatok megszerzésére ösztönöz.
- A helyzet azonban, amint ezt a különböző nemzetközi rangsorok⁸ jelzik, a magyar felsőoktatásban is súlyos. Mivel a képzés többnyire „porosz” jellegű (a lexikális tudást preferálja), a hallgatók önállóságának, tájéko-

⁸ A nemzetközi kutatások nem sorolják a magyar felsőoktatási intézményeket a világ élvonalához. A problémákról például Z.Karvalics László – Kollányi Bence: Humán tőke és versenyképesség. (In: Vértés András – Viszt Erzsébet: Tanulmányok Magyarország versenyképességéről. Új Mandátum, Bp. 2006.) cikk ad éles megvilágítású képet.

zódási, feladat-megoldási, alkalmazkodási, kommunikációs készségeinek a fejlesztésében nem elég eredményes. E téren csak lassú javulás várható: az áttöréshez az alapfokú oktatásban kell kezdeni a tanulók felkészítési rendjének módosítását, s a változások épp hogy elkezdődtek. A módosítás jelenlegi irányainak a helyessége is kérdéses, gyakori ugyanis, hogy az újítók csak készség-fejlesztésre törekszenek a lexikális tudásbővítés elhanyagolásával. Növeli a bajok súlyát, hogy alig vannak igazán vonzó professzor-egyéniségek. A jó előadás nem elég, meg kell ismerni, s nevelni kell a fiatalokat. Erre se idő, se finanszírozási forrás nincs, ugyanis jelentős a túlterheltség: a hallgatók száma az utóbbi 15 év alatt országos átlagban több mint megháromszorozódott, az oktatók száma azonban alig emelkedett.

- De a hazai vállalatok többsége sem ismerte még fel a szakmai képzések segítségének a jelentőségét. Az interjú-tapasztalatok szerint az üzleti szféra által szervezett humánerőforrás-fejlesztés is ritka. E célra legtöbbször nincs kapacitás (forrás).⁹

Amint ezt a megkérdezettek is érzékeltették, de az okok adott felsorolása is jelzi, nem elég, ha a diplomások felkészültségével kapcsolatos gondok felszámolásáért egyedül a hazai felsőoktatás küzd. Csak a társadalmi összefogás teremtheti meg a felsőfokú végzettségűek gyakorlatorientált tudását.

Több interjúadó is nemzetközi tapasztalatokat idézett.

- Kiemelték, hogy a fejlett országok oktatásának jellemzői sokban eltérőek a hazai gyakorlattól. Mind az USA, mind az EU oktatásában **erőteljesen érvényesülnek a foglalkoztatási megfontolások** is. Az USA-ban kifejezetten az a jó intézmény, illetve tanár, amely, illetve aki azt segíti elő, hogy hallgatói végzésük után jól (magas fizetéssel) helyezkedhessenek el.
- A sikeres tanárt mindenütt megbecsülik (ennek jeleként nem kényszerítik felesleges adminisztrációra sem).
- A színvonalas felsőoktatás egész folyamatában együttműködésre, projekt munkára nevelik a hallgatókat. A legtöbb országban a képzési programnak kötelező része egy viszonylag hosszú (fél-egy éves) szakmai gyakorlat is. Ezt „külső” terepen szervezik, minden hallgatónak részletes programot állí-

---

⁹ A helyzetet súlyosbítja, hogy a munkahelyek ilyen célú ráfordításai széles körben (például a szakmai rendezvényeken adott étkezés, a külföldi kiküldetés napidíja stb.) SZJA köteles, így tovább drágul.

tanak össze. A gyakorlatok megszervezéséhez az oktatási intézményeknek jelentős mentori, illetve gesztori hálózat áll rendelkezésükre, s a program megvalósítását e munkára specializált menedzserek irányítják. Az együttműködés a vállalatoknak is megéri, ráfordításaikat olyan – humán – befektetéseknek tekintik, amelyek elősegítik, hogy kapacitásaikat színvonalas tudású új munkaerővel egészíthessék ki.

Amint ezt az egyik megkérdezett oktatási intézményvezető megjegyezte, a hazai gondok visszaszorítása terén talán a legnehezebb feladat a társadalom értékrendjének a módosítása lenne. Ez nem kommunikációs tennivaló, a kívánatos előrehaladás csak akkor érhető el, ha a társadalom azt tapasztalja, hogy a mindennapi életben a tudás a siker legfontosabb előfeltétele.

Ugyancsak rögzíthettük interjúink során, hogy az oktatási rendszer egészében kiemelkedő fontosságú lenne az oktatási intézmények és a tanárok célirányos minősítési, továbbképzési – és ösztönzési – rendszerének a kialakítása.

A megkérdezettek azonban többnyire konkrét feladatokat világítottak meg. Így szükségesnek ítélték, hogy gondoljuk tovább a felsőoktatási rendszerfejlesztést. Hiszen ma még nem tisztáztak például a főiskolát végzettek tovább-tanulási lehetőségei, túlzottnak tűnnek a bolognai folyamatra hivatkozva kialakított bachelor képzéssel szembeni követelmények stb.

Általános vélemény szerint kulcskérdés az oktatási, illetve a gyakorlatnak helyszínt adó intézmények közti együttműködés erősítése is. Magyarországon a felsőfokú oktatásnak csak a vendéglátóipar területén van ugyanis saját, szakmai oktatási lehetőséget biztosító „üzeme” (tanhotel, tanéletterem), másutt **az előrelépéshez a szakmai gyakorlatok erősítése vezethet**. Elsőként – talán a „gyakorlatot” képviselő kereskedelmi és ipari kamarákkal összefogva – ki kellene dolgozni a sikeres gyakorlatok minőségi követelményrendszerét. Majd lehetővé kellene tenni e követelmények érvényesülését a gyakorlat számára helyszínt adó intézmények és a mentorok esetében, s ehhez meg kellene teremteni a jó munka honorálásának a lehetőségeit. Célszerű lenne a gyakorlatok időtartamának a növelése is, s tisztázni kellene a növekvő költségek finanszírozási módjait is (például egy évig akár állami forrásokból finanszírozható lehetne a pályakezdők bére is).

Igen előnyös lenne az általános oktatás-finanszírozási rendszer módosítása. A színvonalas szakmai gyakorlatok forrás igényeit például a szakképzési hozzájárulásból fedezhetnénk. A tárgykör rendezése annál is inkább szükséges, mert a kötelező gyakorlati idő előirányzott növelésének költség-fedezete ma még

megoldatlan. De az EU források e célú felhasználására is teremthetnénk lehetőségeket.

Néhány következtetés

Esettanulmányunk tanulságai közül elsőnek azt emeljük ki, hogy a projekt keretében végzett kutatás mélyebb megalapozására hivatott interjú-információk illeszkednek az egyéb forrásokból nyerhető tapasztalatokhoz, alkalmasak a kutatás egyéb rész-munkálatai keretében tett egyes megállapítások háttérének a megvilágítására. A munka tapasztalatai tehát felhasználhatók a kutatási eredmények gazdagítására, beépíthetők a főbb megállapításokról készülő beszámolóba és publikációba.

Vizsgálódásunknak a kutatás tárgykörére vonatkozó igen fontos további eredménye az üzleti világ diplomás munkaerő-kereslete, illetve a pályakezdő diplomások felkészültsége közti összehanghiány mélységére mutat rá. Éles megvilágításba helyezi, hogy míg a hazai üzleti szférában jórészt végbement már a rendszer-váltás, legalább is nagy munkaadóink többsége igazodott már a világgazdaságban megszokott követelményekhez, addig társadalmunk számos szektorában, s oktatási intézményeinkben is csak most tudatosul annak fontossága, hogy a képzést – folyamatosan – hozzá kell igazítani a munkaerő-piac igényeihez, illetve, hogy ez a feladat milyen tennivalóknak a megvalósítását igényli.

Különösen fontosaknak véljük az interjúknak azokat a megállapításait, amelyek az üzleti szféra, illetve a felsőoktatási intézmények közti kapcsolatok kívánatos fejlesztési irányaira vonatkoznak.

- Több megkérdezett is megjegyezte, hogy jelentősen közelebb hozhatná a felsőoktatási tananyagot a gyakorlati igényekhez, ha a tanárok nem csak, mint ma, kivételesen, hanem viszonylag széles körben vállalnának feladatokat az üzleti világban. A professzorok speciális ismereteikkel tanácsadóként, egy-egy nehezebb projekt résztvevőiként segíthetnének a vállalati kollektíváknak, s az ebből származó tapasztalataikról tájékozathatnák hallgatóikat. De az is előnyös lenne, ha – a fejlett országok gyakorlatának megfelelően – az oktatók arra is törekednének, hogy tudásukat spin-off cégek keretében közvetlenül is hasznosítsák a piacon.¹⁰

---

¹⁰ Egyes vizsgálatok szerint a spin-offok hazai alapítását még mindig nehezítik a felsőoktatási törvény egyes rendelkezései is.

- A kedvező, de ugyancsak kivételes tapasztalatok alapján többen ítélték célszerűnek az üzleti világ legjobb szakembereinek oktatói szerepvállalását is. E téren az előrelépéshez a felsőoktatás-finanszírozás szabályainak a módosítása is szükséges lenne.
- A szakmailag igényesebb profilokban működő cégek illetékesei az „ipar-egyetem” kapcsolatok fejlődése szempontjából előnyösnek ítélték a közös kutatásokat is. Ezen együttműködést mind az Unió illetékesei, mind a hazai pályázatküldők támogatják. A szakértők az előrehaladás jelentős hazai gátjának látják azonban a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok érvényesítésének gyakran korlátozott hazai lehetőségeit (mivel ekkor a kutatás is, a tudás átadása is túlzottan kockázatos).

Interjúink a fentiekén túlmenően arra is rámutattak, hogy előnyös lenne, ha mind az üzleti szféra, mind a felsőfokú oktatási intézmények a jelenleginél sokkal szélesebb körben kapnának megbízást a területfejlesztési feladatokban való részvételre – és fel is készülnének erre. A döntés megvalósítása szintén közelíthetné a képzést (mind a tanárokat, mind a hallgatók által elsajátítandó tananyagot) a gyakorlat tennivalóihoz, ugyanakkor jelentős elméleti háttérrel kínálna a napi feladatokkal küzdő térségfejlesztő, oktatásirányító szakembereknek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BABBIE, E. [1998]: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó.
- HOLLÓNÉ Kacsó Erzsébet [2008]: Diplomások iránti vállalati igények – pályakezdő diplomások szakmai megítélése az Észak-Magyarországi régióban. Megjelent: A diplomás pályakezdők szakmai beilleszkedése Észak-Magyarországon. Líceum Kiadó.
- IMD [2007] (Institute for Management Development): World Competitiveness Yearbook. Lausanne.
- KÁDEK István [2008]: A főiskolánkon folyó tudásátadás és képességfejlesztés illeszkedése a munkapiaci elvárásokhoz. Megjelent: A diplomás pályakezdők szakmai beilleszkedése Észak-Magyarországon. Líceum Kiadó.
- OECD [2007]: Education at a glance 2007. Paris.
- POLÓNYI István [2007]: A gazdaság és a felsőoktatás kapcsolata. In: Kocziszky György (szerk.): A Miskolci Egyetem VI. Nemzetközi konferenciája. Miskolci Egyetem I. kötet.
- VISZT Erzsébet (szerk.) [2007]: Versenyképességi Évkönyv 2007. GKI Zrt.